Kuhmon kaupunki | Lausunto

Maaseudun neuvottelukunta | 14.10.2026

Lausunto Hyvinvointi- ja sivistysvaliokunnalle

Hyvinvointi- ja sivistysvaliokunta on kokouksessaan 17.9.2026 päättänyt käynnistää kirjastoautotoiminnan lakkauttamista koskevan valmistelun siten, että kirjastoautotoiminta päättyisi Kuhmossa 1.1.2027 alkaen. Samalla on päätetty pyytää asiasta lausunto maaseudun neuvottelukunnalta.

Maaseudun neuvottelukunta on käsitellyt asiaa kokouksessaan 7.10.2026, joka oli samalla avoin keskustelutilaisuus aiheesta. Tilaisuuteen osallistui 26 henkilöä, joista 9 oli neuvottelukunnan jäseniä. Kirjasto- ja kulttuuripäällikkö Hanne Heikkinen alusti keskustelun ja vastasi kysymyksiin. Aiheesta käytiin laaja keskustelu.

Maaseudun neuvottelukunnan kannanotto asiaan:

On ymmärrettävää, että säästöjä tulee etsiä ja että uuden kirjastoauton hankkiminen ei ole realistinen vaihtoehto nykyisessä tilanteessa. Kuitenkin on todettava, että maaseudun palveluita on viime aikoina karsittu kovalla kädellä ja että senkin takia tämän palvelun lakkauttaminen tuntuisi erityisen raskaalta. Kirjastoauto on käytännössä ollut ainoa kaupungin palvelu, joka jalkautuu kylille. Kaikki muut palvelut on pakko hakea taajamasta. Kirjastoautolla on kylillä oma vakiintunut käyttäjäkunta. Erityistä kiitosta annetaan siitä, että palvelu on ollut yksilöllistä ja käyttäjät hyvin huomioivaa. Käyttäjiä on kaikista ikäryhmistä, lapsiperheistä senioreihin. Palvelu on saavutettavaa myös niille, joilla ei ole mahdollisuutta liikkua autolla. Kirjastoautotoimintaan liittyy myös sosiaalinen ulottuvuus, maaseudun ihmisillä on nykyisin vähän mahdollisuuksia ihmisten kohtaamiseen. Palvelu ehkäisee syrjäytymistä. Päiväkodeista on myös tullut merkittävä osa kirjastoauton käyttäjäkuntaa. Palvelulla on tietenkin myös sivistyksellinen arvo tilanteessa, jossa kirjojen lukeminen kamppailee ajasta digitaalisen ärsyketulvan kanssa. Kuhmon asema Unescon kirjallisuuskaupunkina asettanee myös odotuksia kirjastopalveluiden määrälle ja laadulle.

Maaseudun neuvottelukunta esittää, että kirjastoautopalvelun lakkauttamisesta luovutaan ja selvitetään kaikki vaihtoehdot toiminnan jatkamiseksi joko nykymuodossaan tai korvaavalla tavalla.

Vaihtoehto 1: Nykyinen kirjastoauto on toistaiseksi käyttökuntoinen. Palkataan henkilö, jolla on tarvittava pätevyys ja jatketaan kirjastoautotoimintaa nykyisellään.

Vaihtoehto 2: Jos nykyinen kirjastoauto ei ole käytettävissä, jatketaan palvelua pakettiautolla. Tällöin ei ole nykyisenkaltaista kirjavalikoimaa mahdollista kuljettaa, vaan toiminnan tulee perustua ennakkovaraamiseen. Palvelua kehitetään edelleen monitoimisuuden suuntaan niin, että kartoitetaan muita palveluja, joita voi yhdistää kirjastotoiminnan kanssa samaan autoon.

Perustelut:

Kirjastoauton käyttö on ollut runsasta, noin 20 % lainoista on tehty sieltä. Näin merkittävän palvelun äkillinen alasajo tuntuu kohtuuttomalta.

Palveluiden tarjonnassa tulee toteutua yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus niin, että kaikki kuntalaiset voivat käyttää niitä asuinpaikasta riippumatta.

Nykyisen kirjastoauton käyttöä voidaan jatkaa toistaiseksi. Esteenä on nyt vain se, ettei kuljettajan palkkaamisen ole saatu lupaa.

Kirjastoautonkuljettaja on pystynyt sijaistamaan pääkirjaston työntekijöitä. Sijaisten palkkaamisesta tulee joka tapauksessa kustannuksia ja pääkirjaston työntekijöiden kuormitus on muutenkin lisääntynyt työntekijäresurssin vähentymisen vuoksi.

Kirjastoauton tilalle kehitettävistä korvaavista palveluista tulee kustannuksia, joiden suuruus tulisi arvioida, jotta saataisiin vertailukelpoista tietoa päätöksen pohjaksi. Postin välityksellä kuljetettavat kirjakassit voivat tuoda merkittävän kuluerän, jos palvelu otetaan laajasti käyttöön. Samoin uudenlaisen päiväkotiyhteistyön kehittäminen syö resursseja ja siitä aiheutuu kuluja.

Lakkauttamisesitys on ennenaikainen, koska kirjastoautotoiminnan vaikuttavuutta maaseudun elinvoimaisuuteen ja kustannustehokkuutta ei ole arvioitu tarpeeksi. Kirjastoauton kulut ovat suhteessa koko kaupungin menoihin pienet, noin 0,2 % vuotuisista menoista. Lakkauttamisen lopullinen vaikutus kaupungin menoihin tulisi todennäköisesti olemaan tästä pienempi.

Maaseudun neuvottelukunnan puolesta,

Puheenjohtaja Väinö Huotari

Sihteeri Janne Ylijoki